

MILLIY QO'SHIQLAR VOSITASIDA O'QUVCHILARNING IJROCHILIK MALAKALARINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI.

Qudratova Gulzoda Otabek qizi

Jizzakh State Pedagogical University

Master's student in Music Education and Art

Annotatsiya: *Milliy qo'shiqlar xalq madaniyatining eng qadimiy va muhim qismi bo'lib, avloddan-avlodga o'tib kelayotgan ma'naviy meros hisoblanadi. Ular nafaqat madaniy qadriyatlarni saqlab qolishga xizmat qiladi, balki ta'lim tizimida ham muhim o'rin tutadi. Ayniqsa, o'quvchilarning musiqa bo'yicha ijrochilik malakalarini shakllantirish jarayonida milliy qo'shiqlarning o'rni beqiyosdir. Ushbu maqolada milliy qo'shiqlar vositasida o'quvchilarning ijrochilik malakalarini shakllantirishning pedagogik asoslari, usullari va ahamiyati haqida so'z yuritiladi. Shuningdek, bu jarayonning ta'lim tizimida qo'llanilishi bo'yicha amaliy tavsiyalar ham beriladi.*

Kalit so'zlar: *musiqa, milliy qo'ahiqalar, ijrochiik, musiqa qobiliyati, ritm, tovush, intonatsiya*

Milliy qo'shiqlar – xalq madaniyatining ajralmas qismi bo'lib, ular orqali o'quvchilar xalqning tarixi, urf-odatlar, qadriyatlari bilan tanishadilar. Milliy qo'shiqlar yosh avlodga quyidagi jihatlardan ijobiy ta'sir ko'rsatadi:

1. Milliy o'zlikni anglash – qo'shiqlar orqali o'quvchilar o'z xalqining madaniy merosini o'rganadilar va milliy o'zlikni anglash hissi shakllanadi.
2. Estetik tarbiya – milliy qo'shiqlar o'quvchilarning badiiy didini o'stiradi, go'zallikni his qilish qobiliyatini rivojlantiradi.
3. Til madaniyati – qo'shiqlar orqali o'quvchilar ona tilining boy imkoniyatlari, so'z boyligini o'rganadilar.
4. Musiqa qobiliyatlarini rivojlantirish – milliy qo'shiqlarni ijro etish jarayonida o'quvchilarning ovoz imkoniyatlari, ritm, intonatsiya hissi shakllanadi.

O'quvchilarning ijrochilik malakalarini shakllantirishning pedagogik asoslari

Milliy qo'shiqlar vositasida o'quvchilarning ijrochilik malakalarini shakllantirish quyidagi pedagogik asoslarga tayanadi:

1. Rivojlantiruvchi ta'lim prinsipi. Milliy qo'shiqlarni o'rgatish jarayonida o'quvchilarning individual qobiliyatlarini hisobga olgan holda, ularning mustaqil ijodiy faoliyatini rag'batlantirish muhimdir. Bu prinsip o'quvchilarning potentsial imkoniyatlarini ochib berish va rivojlantirishga qaratilgan.

2. Tizimlilik va izchillik prinsipi. O'quvchilarning ijrochilik malakalarini shakllantirish bosqichma-bosqich amalga oshirilishi kerak. Oddiydan murakkabga, ma'lumdan noma'lumga qarab borish ta'lim samaradorligini oshiradi. Milliy qo'shiqlarni o'rgatishda ham bu prinsipga amal qilish lozim.

3. Ko'rgazmalilik prinsipi. Milliy qo'shiqlarni o'rgatishda o'qituvchining namunali ijrosi, audio va video materiallardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Ko'rgazmali vositalar o'quvchilarning qo'shiqni to'g'ri idrok etishi va ijro etishiga yordam beradi.

4. Faollik va onglilik prinsipi. O'quvchilar milliy qo'shiqlarni mexanik tarzda emas, balki ularning mazmuni va ahamiyatini anglagan holda o'rganishlari kerak. Bu prinsip o'quvchilarning mavzu bo'yicha faol mustaqil fikrlashini ta'minlaydi.

5. Jamoaviylik va individuallik prinsipi. Milliy qo'shiqlarni o'rgatishda ham jamoa bo'lib ishlash, ham individual yondashuvni qo'llash zarur. Bu o'quvchilarning ijrochilik malakalarini har tomonlama rivojlantirishga imkon beradi.

Milliy qo'shiqlar vositasida ijrochilik malakalarini shakllantirish metodikasi quyidagilardan iborat:

1. O'quvchilarni milliy qo'shiqlar bilan tanishtirish. O'qituvchi dastlab o'quvchilarni milliy qo'shiqlar, ularning turlari, tarixiy va madaniy ahamiyati bilan tanishtiradi. Bu bosqichda quyidagi ishlar amalga oshiriladi:

- Milliy qo'shiqlar haqida ma'lumot berish
- Qo'shiqlarning audio va video yozuvlarini namoyish qilish
- Professional ijrochilarning ijrosini tinglash
- Qo'shiqlarning matnini o'rganish va tahlil qilish

2. Tovush hosil qilish texnikasini shakllantirish. Milliy qo'shiqlarni to'g'ri ijro etish uchun o'quvchilarda tovush hosil qilish texnikasini shakllantirish muhim:

- Nafas olish va nafas chiqarish mashqlari
- Tovushni to'g'ri yo'naltirish mashqlari
- Artikulyatsiya ustida ishlash
- Milliy qo'shiqlar uchun xos bo'lgan tovush hosil qilish texnikasini o'rgatish

3. Ritm hissini rivojlantirish. Milliy qo'shiqlarning o'ziga xos ritmik xususiyatlari mavjud. O'quvchilarda ritm hissini rivojlantirish uchun:

- Ritm mashqlari
- Chapak chalish orqali ritmni his qilish
- Milliy cholg'u asboblari jo'rligida qo'shiq kuylash
- Xalq raqslari elementlaridan foydalanish

4. Intonatsiya ustida ishlash. Milliy qo'shiqlarni ijro etishda intonatsiya alohida ahamiyatga ega:

- Intonatsiyani rivojlantiruvchi mashqlar
 - Milliy maqomlarni o'rganish
 - Milliy qo'shiqlarning o'ziga xos intonatsion xususiyatlarini o'zlashtirish
5. Ijrochilik mahoratini shakllantirish. Ijrochilik mahorati quyidagi elementlarni o'z ichiga oladi:

- Qo'shiqning mazmunini his qilish va tinglovchiga yetkazish
- Emotsional ifodalilik
- Sahna madaniyati
- Milliy ijrochilik an'alaridan foydalanish

Milliy qo'shiqlar vositasida o'quvchilarning ijrochilik malakalarini shakllantirish jarayoni ko'p qirrali pedagogik faoliyat bo'lib, u yosh avlodning nafaqat musiqa qobiliyatlarini, balki ma'naviy dunyosini ham boyitadi. Bu jarayon natijasida o'quvchilar milliy madaniy qadriyatlarni o'zlashtiradilar, ijrochilik ko'nikmalari shakllanadi, estetik didlari o'sadi.

Ta'lim tizimida milliy qo'shiqlardan samarali foydalanish uchun pedagogik asoslar va metodik tavsiyalarga amal qilish, zamonaviy yondashuvlarni qo'llash lozim. Shu orqali yosh avlod milliy musiqa merosimizni o'rganadi va rivojlantiradi, milliy o'zligini anglaydi va o'z milliy madaniyati bilan faxrlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdurahmonov A. Milliy musiqa merosi va zamonaviy ta'lim. – Toshkent, 2018.
2. Rayimdjanova, G. H. (2022). Cluster–A New Opportunity and Effectiveness. *Texas Journal of Agriculture and Biological Sciences*, 5, 105-107.
3. Rayimdjanova, G. H. (2022). Issues of the development of creation of chains of added value in agricultural production. *Models and methods in modern science*, 1(10), 9-17.
4. Nematov, A. A. (2023). SYMPTOMATIC CHARACTERISTICS OF PATIENTS WHO DIED OF COVID-19 (Doctoral dissertation).
5. Otaqo'ziyevna, T. M. (2022). METHODS OF SOLVING FINITE ISSUES OF APPLICATION OF NEWTON'S LAWS IN SCHOOL. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036*, 11(07), 29-33.
6. Tajenova, G., Bayjanov, S., & Abishov, M. (2023). Improving The Practice Of Financing Export Of Agricultural Products: Theory And Practice. *Novateur Publications*.–2023, 4, 1-77.

7. To'ychiyev, B., & Mamatkulova, F. (2024). The role of think-aloud strategy in teaching reading comprehension to elementary learners. *O 'zbekiston davlat jahon tillari universiteti konferensiyalari*, 161-166.

8. Sultonova, M., Baxtiyorova, Y., & Mamatkulova, F. (2024). The help of the visual aids in teaching and learning languages. *O 'zbekiston davlat jahon tillari universiteti konferensiyalari*, 185-191.

9. Zarqarayeva, N., Zaripbayeva, S., & Mamatkulova, F. (2024). Educational technologies in teaching and learning. *O 'zbekiston davlat jahon tillari universiteti konferensiyalari*, 207-213.

10. Shaymardanova, A. (2020). THE ROLE AND POSITION OF LACUNAS OF CULTURAL LOCATION IN THE PROCESS OF COMMUNICATION (CAN THE WORD "YANGA" BE THOUGHT TO BE A LACUNA IN UZBEK LANGUAGE?). *Theoretical & Applied Science*, (12), 322-325.

11. Makhamadievna, A. M., & Tulkunovna, R. N. (2021). Teaching foreign language by using effective methods. *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities*, 11(12), 47-50.

12. Jaksılıkovna, J. A. (2022). TA'LIM JARAYONINI BULUTLI XISOBLASH TEXNOLOGIYASI ASOSIDA TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK OMILLARI. *Gospodarka i Innowacje*, 23, 77-82.

13. Turdalieva, D. S. (2021). Сўзнинг нуткий-тафаккур фаолиятидаги ўрни. *Молодой ученый*, (41), 328-329.

14. Baxtiyorovna, J. M. (2024). ERTAKLAR ORQALI BOSHLANG 'ICH SINF O 'QUVCHILARINING TANQIDIY FIKRLASH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH USULLARI: Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlar o'rni va rivojlanish omillari. *Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari*, 4, 31-40.

15. Uralova, G. (2023, September). SWOT TAHLILIDAN FOYDALANIB BO 'LAJAK BOSHLANG 'ICH SINF O 'QITUVCHILARIDA EKOLOGIK-VALEOLOGIK MADANIYATNI RIVOJLANTIRISH. In *International conference on multidisciplinary science* (Vol. 1, No. 2, pp. 49-52).

16. Jabbarova, I. (2023). HISTORY OF CONSTRUCTION OF PACHKAMAR WATER RESERVOIR. *Академические исследования в современной науке*, 2(27), 64-70.

17. Latifovna, I. G. (2025). EPIPHANY: REVELATORY INSIGHTS IN JEAN RHYS'S "WIDE SARGASSO SEA. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(4), 248-251.

18. Яковлева, С. В. (2018). О ПОНЯТИИ И СПОСОБАХ ОБРАЗОВАНИЯ ЭПОНИМОВ. *ББК 66.017. 77 С 56*, 89.

19. Zakirovich, G. B. (2023). THE MAIN FEATURES OF KINESTHETIC STYLE IN LEARNING PROCESS. *Finland International Scientific Journal of Education. Social Science & Humanities*, 11(5), 61-69.

20. Tashpulatova, M. M., Nabiyeva, D. A., & Djurayeva, E. R. (2021). NA Akhmedova Diagnostic Significance of 14-3-3 η (Eta) Protein and MRI of Joints in Early Stage of Rheumatoid Arthritis. *American Journal of Medicine and Medical Sciences*, 11(3), 165-169.

21. Qodirov R. O'zbek xalq musiqa ijrochiligi: an'ana va zamonaviylik. – Toshkent, 2017.

22. Matniyozov M. O'zbek xalq qo'shiqlari va ularning pedagogik ahamiyati. – Toshkent, 2019.

23. Nurmatov H. Musiqa ta'limi metodikasi. – Toshkent, 2016.

